

Lausunto / Porvoon museo / 26.6.2017

Viite: OKM/32/040/2015 ja OKM022:00/2015

Asia: **Ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi**

Opetus- ja kulttuuriministeriön valmistelemissa ehdotuksessa museopoliittiseksi ohjelmaksi on seitsemän pääkohtaa:

museoiden rooli demokraattisessa hyvinvointiyhteiskunnassa
osaava ja oppiva museokenttä
kokoelmien näkyvyys ja käyttö
digitaalisuus
museokenttä ja maakunta- ja aluemuseoiden tarve
rahoitus
museolaki

Visiona on, että vuonna 2030 Suomessa on Euroopan ajankohtaisimmat museot ja innostuneimmat asiakkaat. Ohjelmassa painotetaan erityisesti lasten ja nuorten kanssa tehtävää museotyötä.

Museopoliittinen ohjelma on onnistunut analyysi museoiden tulevaisuuden näkymistä ja haasteista. Se pyrkii myös vastaamaan siihen, mikä on museoiden asema ja toimintamalli tulevaisuudessa. Ohjelmassa nostetaan esille tarve oman toiminnan analysointiin, verkostoitumiseen, henkilökunnan koulutukseen ja uusien toimintatapojen omaksumiseen. Myös museon ylläpitäjäyhteisön on sitouduttava ohjelman painotuksiin.

Museopoliittisen ohjelman arvoihin ”yhteisöllisyys ja vuorovaikutteisuus, luotettavuus ja jatkuvuus, moniäänisyys ja demokratia, sekä rohkeus ja ennakkoluulottomuus” on helppo yhtyä. Ne nostavat esille museoiden monipuolisen roolin ja asiantuntijuuden yhteisössään.

Porvoon museon verkostot, henkilökunnan koulutus
Viime vuosina museoiden verkostot ovat laajentuneet niin paikallisella kuin kansallisella tasolla. Paikallisella tasolla museoiden verkostot liittyvät hyvin eri tyyppisiin tahoihin. Porvoon museon edustajat ovat vuonna 2016 olleet asiantuntijoina 14 erilaisessa seudun kulttuuriperinnön ja rakennetun kulttuuriympäristön työryhmässä. Kansallisella tasolla mm. kokoelmia koskevat verkostot ovat toimineet jo vuosia. Porvoon museo on mukana ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmaverkosto TAKO:ssa, jossa se toimii pooleissa nro 6: Taide, oppi ja kokemus sekä nro 7: Trendit, vaikuttajat ja käännekohtat. Museo on myös sitoutunut vastaamaan valtakunnallisesti seuraavista tallennusalueista: saaristolaiselämä, Porvoon valtiopäivät 1809, AB Iris, Saara Hopea-Untracht, Albert Edelfelt, J.L. Runeberg ja Ville Vallgren. On erinomaista, että tätä kehitystä edelleen jatketaan ja laajennetaan.

Museopoliittisessa ohjelmassa tuodaan voimakkaasti esille tarve jatkuvaan kouluttautumiseen. Jotta ohjelmassa esitettyihin haasteisiin voidaan vastata, on nykyisten ja tulevien museoammattilaisten laaja-alaiseen koulutukseen ja jatko-opintoihin panostettava. Museoiden

ylläpitäjyhteisöjen on ymmärrettävä koulutuksen tarpeellisuus ja varattava tähän tarvittavat resurssit. Olisi tärkeää, että myös opetus- ja kulttuuriministeriö osallistuu tästä aiheutuviin kustannuksiin. Vaikka museoammattilinen henkilökunta on korkeasti koulutettua, Porvoon museolla on niukat resurssit henkilökunnan täydennyskoulutukseen. Henkilökunta osallistuukin usein omalla kustannuksellaan koulutukseen. Alueellisille keskusmuseoille tulisi taata riittävät resurssit henkilökunnan ammattitaidon ylläpitoon. Museopoliittisessa ohjelmassa nostetaan esille tarve analysoida museon omia sisäisiä painotuksia ja toimintamalleja, toimintoja olisi myös pyrittävä suuntaamaan uusien mallien mukaisiksi.

Digitointi painotuksena, museon vahvuudet

Museopoliittisissa ohjelmissa aineistojen digitaalinen saatavuus nostetaan ensisijaiseksi. Tämä edellyttää riittäviä resursseja ja digitoinnin priorisointia. Porvoon museo tarvitsee varoja mm. kokoelmanhallintaohjelman tulevaan uusimiseen, kun nykyisestä Musketti-ohjelmasta siirrytään MuseumPlus^{RIA} :n käyttäjäksi. Aineiston digitointi vaatii myös erikoiskameroita ja muuta laitteistoa. Yksittäisten ihmisten ja yhteisön ottaminen osaksi tallennusprosessia tekee yhdestä museoiden perustehtävästä läpinäkyvämmän. Läpi museopoliittisen ohjelman painotetaan digitoinnin tarjoamia mahdollisuuksia, siihen liittyvät myös museoiden toiminnan saatavuus ja saavutettavuus. Painotukset edellyttävät priorisointeja, koska pienessä museossa näyttely- ja kokoelmatoiminta saattaa keskittyä samoille henkilöille. Kokoelmien asianmukainen säilyttäminen edellyttää museon ylläpitäjyhteisöltä riittäviä resursseja sekä varsinaisten säilytystilojen että kokoelmanhallintaohjelman suhteen. TAKO-verkoston vakiinnuttaminen on ensiarvoisen tärkeää.

Museoammattilaisten uudenlaista osaamista edellyttävät digitalisoinnin myötä syntyvä tarve uudenaikaisille palveluille. Palvelut perustuvat jatkossa nykyistä enemmän museoiden asiantuntijuuteen ja vähemmän itse sisällön omistajuuteen. Tämä edellyttää myös museoammattilaisten ajattelutavan muutosta. Onkin tärkeää, että ohjelmassa tuodaan esille tarve osata digitaalista viestintää, ohjelmassa todetaan myös digitoinnin tarjoamat mahdollisuudet museoiden taloudellisen pohjan vahvistamisessa.

Museopoliittisen ohjelman mukaan museokentän ja sen vastuualueiden kehittämisessä tulisi tavoitella toiminnallisesti ja rakenteellisesti nykyistä vahvempia ja vaikuttavampia toimintayksiköitä. Tähän liittyen Porvoon kaupungin tuki Porvoon museolle on oleellisen tärkeä. Ohjelmassa todetaan vahvan toimintayksikön tunnusmerkkejä, joita ovat selkeä profiili ja tavoitteellinen toiminta, sitoutunut ylläpitäjä ja riittävät resurssit, vuorovaikutteisuus ja yhteistyökyky sekä laadukas ja vaikuttava toiminta. Miten tämä mitataan yksittäisten museoiden kohdalla? Porvoon museon toiminnassa on kolme painopistealuetta: Porvoon historia ja luonnontiede esihistoriasta nykypäiviin, 1700-luvun kaupunki- ja kartanoelämä, sekä 1800- ja 1900-lukujen vaihteen taide ja taideteollisuus.

Maakuntamuseosta alueelliseksi vastuumuseoksi

Ohjelmassa esitetään alueellisen museotoiminnan uudistamista. Porvoon museo toimii kaksikielisen itäisen Uudenmaan maakuntamuseona. Maakunnallisia tehtäviä hoitavat Porvoon museossa kokopäivätoimiset maakunta-amanuenssi ja rakennustutkija. Viimeksi mainittu kirjoitti vuonna 2016 yhteensä 40 lausuntoa ja teki 58 asiantuntijakäyntiä. Alueelliset asiantuntija- ja kehittämistehtävät esitetään jatkossa hoidettaviksi alueellisissa vastuumuseoissa. Museoiden toiminta-alueiden uudelleen määrittelyssä seurataan uudistuvaa kunta- ja maakuntajakoa, mutta vastuumuseoiden lukumäärä ei välttämättä vastaa uusien maakuntien tai nykyisten museoiden

määrää. Miten tulevaisuudessa, kun tällä hetkellä Uudenmaan alueella toimii kolme maakuntamuseota? Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää vastuualueista museon ylläpitäjän hakemuksen perusteella. Tehtävä on museolle vapaaehtoinen ja sen tarkempi määrittely tapahtuu vuoropuhelussa ylläpitäjän kanssa. Porvoon museo pitää ensiarvoisen tärkeänä, että itäisellä Uudellamaalla on oma alueellinen vastuumuseo. Porvoon museolla on mahdollisuus ottaa alueellisen vastuumuseon tehtävä hoitaakseen myös tulevana vuosina. Ohjelmassa esitettyyn alueellisen vastuumuseon tehtäväkenttään ei ole huomauttamista.

Rahoitus ja lainsäädäntö

Museopoliittisen ohjelman mukaan valtio osallistuu jatkossakin toiminnan rahoittamiseen valtionosuusjärjestelmän kautta. Nykytilanteesta poiketen rahoitus tulee jatkossa määräytymään alueellisen vastuumuseon hoitamien tehtäväkokonaisuuksien perusteella. Porvoon museoon liitetyn Porvoon luonnonhistoriallisen museon kokoelmia hoitaa kokopäivätoiminen amanuessi. Porvoon museon olisi mahdollista toimia myös alueen luonnonperinnön asiantuntijana, mikäli sen käytössä olisivat tarvittavat resurssit.

On tärkeää, että museoiden perusrahoitus katetaan julkisilla varoilla, jo yksistään kokoelmat edellyttävät jatkuvuutta rahoitukselle. Uudenlaista osaamista edellyttävät ohjelmassa esille tuodut markkinoiden tuntemus ja uudenlaiset ansaintalogiikat, sekä asiantuntijuuden tuotteistaminen.

On tärkeää, että museolaki tukee museopoliittisessa ohjelmassa esitettyjä painotuksia. Museolain kokonaisuudistuksessa on tärkeää huomioida myös uudet näkökulmat: moninaisuus ja osallisuus kulttuuriperintöön, kulttuurinen kestävyys kestävän kehityksen moninaisuudessa, hyvinvointi, aineeton kulttuuriperintö sekä demokraattisen yhteiskuntakehityksen tukeminen. Maakuntamuseona Porvoon museo saa korotettua valtionosuutta. Museo näkee hyvänä, että valtionosuudet korvataan tehtäväperusteisella rahoituksella, jonka tulee ottaa huomioon myös kulttuuriympäristöön liittyvät tehtävät.

Museotoiminnan kehittäminen

Porvoon museon ja Porvoon kaupungin kulttuuri- ja taidehistoriallisesti merkittävät kokoelmat (mm. 1700-luvun esinekokoelmat, Albert Edelfeltin ja Ville Vallgrenin taide, Iris-taideteollisuuskokoelma) edellyttävät myös huomattavaa valtakunnallista tukea ja VOS-panostusta ammatillisesti ja asiantuntevasti hoidettujen kokoelmien jatkuvaan hoitoon. Siksi valtion tulee turvata myös uusien, museopoliittisesti merkittävien kokoelmien hoitaminen, kuten Porvoon alueen merkittävän laajojen ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden taidekokoelmien konservointi ja yleisön nähtäväksi saattaminen ja samalla alueelle suunnitellun taidemuseotoiminnan mahdollistaminen yhteistyössä yksityisten ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Marina Catani
museonjohtaja

Juha Jämbäck
amanuessi